

FÖREBYGGA OCH MOTVERKA ANTIZIGANISM

**Delrapportering av uppdraget att genomföra insatser
som ska bidra till att förebygga och motverka antiziganism**

(Ku2022/01398)

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Sammanfattning.....	4
Inledning	5
Romer	5
Antiziganism	5
Perspektiv och verktyg för samverkan.....	6
Avgränsning i uppdraget.....	7
1. Bakgrund.....	8
2. Inventering och utförande	9
Samverkan med andra myndigheter	9
Behovsinventering	9
3. Processtöd för samverkan.....	11
Organisationernas samlade styrkor	11
Analys av målgrupp	12
Förslag på insatser genom samverkan.....	12
Att involvera ungdomarna	13
4. Överenskommelse om samverkan.....	14
5. Slutsatser och bedömning	15
Referenser.....	18

Förord

Under våren 2022 fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att genomföra insatser som ska bidra till att förebygga och motverka antiziganism. I arbetet ska ingå att stärka förutsättningarna för unga romer att själva genomföra insatser som kan bidra till ökad synlighet och kunskap om unga romer och unga romers utsatthet för antiziganism. Inom uppdraget ska myndigheten inhämta kunskap och erfarenhet från Forum för levande historia och Länsstyrelsen i Stockholms län.

Många unga romer upplever en otrygghet kopplat till sin romska identitet, såväl i skolan som på sin fritid, vilket är en begränsning av barns rätt till bland annat trygghet, utveckling och till sin identitet som nationell minoritet. I den här delrapporten presenteras hur uppdraget har påbörjats och myndighetens samverkan med aktörer inom offentlig verksamhet och inom civilsamhällets organisationer, för att nå ut till och göra skillnad i unga romers liv.

MUCF bedömer att det finns goda möjligheter för samverkan kring arbetet med att förebygga och motverka antiziganism på lokal nivå men att förutsättningarna för kommuner skiljer sig åt. Arbetet med att förebygga och motverka antiziganism är viktigt och behöver bedrivas långsiktigt för att bygga upp tillit och att rätt förutsättningar finns och för att säkerställa att de unga romerna involveras i arbetet.

Lena Nyberg, generaldirektör
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Sammanfattning

I maj 2022 fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att genomföra insatser som ska bidra till att förebygga och motverka antiziganism. I arbetet ska ingå att stärka förutsättningarna för unga romer att själva genomföra insatser som kan bidra till ökad synlighet och kunskap om unga romer och unga romers utsatthet för antiziganism (Regeringsbeslut 2022)¹.

Uppdraget slutredovisas den 1 mars 2025. Delrapporten redovisar genomförande och resultat under 2022 och beskriver:

- myndighetens tidigare erfarenheter i uppdrag kopplade till romsk inkludering
- uppstartsarbetet kring samverkan med kommuner
- myndighetens slutsatser och bedömning.

MUCF bedömer att det finns ett stort behov av insatser för att förebygga och motverka antiziganism och att det finns fördelar med att arbetet bedrivs genom lokal samverkan mellan kommuner och civilsamhällesaktörer.

MUCF föreslår:

- att myndigheten får ett långsiktigt och flerårigt uppdrag att arbeta med att förbättra förutsättningarna för engagemang och inflytande för de nationella minoriteternas ungdomsorganisationer. Uppdraget bör inkludera att genomföra insatser för barn och unga nationella minoriteter samt att fortsätta utveckla och sprida vägledande material för hur förvaltningsmyndigheter kan främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem i enlighet med lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.
- att förordning (2011:65) om statsbidrag till barn och ungdomsorganisationer ses över så att MUCF vid fördelningen av bidrag kan beakta att de nationella minoriteterna bedriver resurskrävande verksamhet. På så sätt kan de nationella minoriteternas ungdomsförbund kompenseras för den tid och de resurser de lägger ner på samråd och få bättre förutsättningar att bedriva sin verksamhet.

¹ Ku2022/00922

Inledning

Som en del av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott fick MUCF i uppdrag att genomföra insatser som ska bidra till att förebygga och motverka unga romers utsatthet för antiziganism (Regeringsbeslut 2022)².

Romer

Sedan år 2000 är romerna erkända som en av Sveriges fem nationella minoriteter och de romska språken har skyddad status som minoritetsspråk. Romer är ett samlingsnamn för flera olika folkgrupper. Sverige har identifierat fem grupper:

- Resandefolket
- Finska romer (eller kále)
- Svenska romer (främst kelderasha-romer)
- Utomnordiska romer (bland andra lovara, arli, gurbeti)
- Nyanlända romer

Uppdelningen i dessa fem grupper gjorde regeringen tillsammans med ett romskt råd i samband med att romer förklarades som en nationell minoritet och inom de identifierade grupperna finns flera undergrupper (Forum för levande historia 2023)³.

Antiziganism

Rasism mot romer kallas för antiziganism och bygger på fördomar om att romer ser ut och uppför sig på ett visst sätt. Antiziganism kommer till uttryck genom fientliga handlingar eller åsikter mot romer. Antiziganism utgår från en ojämlig värdering av människor och kränker principen om alla människors lika värde och rättigheter (Kommissionen mot antiziganism 2015)⁴.

Genom historien har romer blivit systematiskt förföljda, diskriminerade och trakasserade. Än idag är diskriminering, fördomar och antiziganism en del av många romers vardag i Sverige och det drabbar inte minst de unga romerna. Staten och Sveriges kommuner har över tid arbetat kontinuerligt med gruppen romer och samtidigt försökt påverka majoritetsbefolkningens attityder och värderingar för att underlätta för romer i det svenska samhället. Samtidigt kvarstår behovet av att genomföra insatser och ett systematiskt förändringsarbete långsiktigt. Det kan bland annat konstateras att de insatser som genomförs

² Ku2022/00922

³ Forum för levande historia (2023) klassrumsmaterial *Antiziganism i historien och idag*

⁴ Kommissionen mot antiziganism (2015) *Antiziganismen i Sverige - om övergrepp och kränkningar i Sverige under 1900-talet och idag*, Skolbok

för att motverka antiziganism inom skolan visat brister i ambition och det finns tendenser att skylla barns och elevers problem på romerna själva (Länsstyrelsen Stockholm 2014:22).⁵

Unga romer är generellt stolta över sin romska identitet. Samtidigt är det vanligt att de upplever trakasserier och diskriminering. Det visar en undersökning⁶ som Länsstyrelsen Stockholm har gjort. I undersökningen svarar 85 unga romer i åldern 13–25 på en enkät som innehåller frågor om upplevelser av trygghet, bemötande och tillgång till rättigheter. Hälften av de som har svarat att det är aktuellt, uppger att de bara ibland, sällan eller aldrig känner sig trygga med att prata om att de är romer i skolan, på fritidsgården, på träningen eller annan fritidsaktivitet, på jobbet, på internet, i sociala medier eller i onlinespel. Det kan jämföras med elevers upplevelse av trygghet i skolan generellt. I en kartläggning som stiftelsen Friends genomför årligen i skolor runt om i landet, uppger majoriteten av eleverna att de upplever skolan som en trygg miljö (Stiftelsen Friends 2021)⁷.

Länsstyrelsen Stockholm konstaterar i sin rapport att många upplever att beskrivningar av romer i allmänhet sällan eller aldrig är positiva. Det är vanligt att känna en oro för att bli utsatt och att uppleva en otrygghet kopplad till den romska identiteten vilket kan leda till minoritetsstress bland unga romer. Minoritetsstress tar sig uttryck genom en förhöjd vaksamhet och en beredskap för att bli orättvist och negativt behandlad.

Perspektiv och verktyg för samverkan

I uppdraget med att genomföra insatser för att förebygga och motverka antiziganism ingår att stärka förutsättningarna för unga romer att själva genomföra insatser som kan bidra till ökad synlighet och kunskap om unga romer och unga romers utsatthet för antiziganism. Inom myndighetens vägledande material⁸ och befintliga metoder inom samverkan⁹ och rättighetsbaserat ungdomsperspektiv¹⁰ som sprids inom uppdraget är det av största vikt att öka förståelsen för att gruppen nationella minoriteter inte är en homogen grupp. Det gäller i synnerhet för romer som identifierar sig som olika grupper inom den romska minoriteten.

Utöver ungdomsperspektivet tar MUCF i arbetet med uppdraget stöd i myndighetens övriga horisontella perspektiv i syfte att motverka diskriminering. Det innebär bland annat att vid utformandet av uppdragets insatser beakta och synliggöra de olika villkor och förutsättningar som unga har beroende på kön, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Det innebär också att inom ramen för funktionshinderpolitiken öka tillgängligheten för unga med funktionsnedsättningar och att ta hänsyn till de övriga diskrimineringsgrunderna, etnisk tillhörighet och trosuppfattning.

⁵ Länsstyrelsen Stockholm 2014:22, *Nulägesbeskrivning av hinder och möjligheter för romers rätt – utbildning, arbete, bostad, hälsa, social omsorg och trygghet*

⁶ Länsstyrelsen Stockholm (2021) *Stolt men ofta otrygg En undersökning om unga romers upplevelser av trygghet och tillgång till sina rättigheter*

⁷ Stiftelsen Friends (2021) *Friendsrapporten*

⁸ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor <https://www.mucf.se/verktyg/vagledning-att-ge-barn-och-unga-fran-nationella-minoriteter-inflytande>

⁹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (2021b). *Samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsambället*, 2021-03-05

¹⁰ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor <https://www.mucf.se/ungdomsperspektiv>

Inom ramen för uppdraget har myndigheten valt att kontakta och samverka med kommuner för att stärka pågående arbete, hitta goda exempel och identifiera arbetssätt och metoder som går att genomföra nationellt. MUCF tar avstamp i myndighetens Samverkansmodell¹¹ för offentliga aktörer och civilsamhället som anpassas efter uppdragets förutsättningar och behov.

Avgränsning i uppdraget

Uppdraget att förebygga och motverka antiziganism är ett viktigt arbete som kräver samverkan med många olika aktörer för att nå resultat.

Romer består av flera olika folkslag med olika historiska och kulturella kontext. De finns romska grupper som varit i Sverige sedan 1600-talet och det finns grupper av romer som kommit från andra EU-länder under senare år för att söka arbete och inkomst. Unga romer från dessa grupper har olika behov och olika förutsättningar.

MUCF bedömer att insatser för att motverka och förebygga antiziganism och att inkludera unga romer, görs bäst på lokal nivå. Genom att stötta kommunerna i deras redan befintliga arbete med romsk inkludering och bidra med verktyg för att stärka deras samverkan med det civila samhällets organisationer och arbeta med ett rättighetsbaserat ungdomsperspektiv tror myndigheten att uppdraget stegvis kan börja göra skillnad i unga romers liv och vardag.

Samverkan förutsätter ömsesidigt förtroende mellan kommunerna och de organisationer de väljer att samverka med, liksom organisationernas förtroende för myndigheten och staten.

Det är ett arbete som kräver tid för förankring och en långsiktighet för att påverka komplexa frågor och motverka en utsatthet som pågått i många generationer och satt spår på olika sätt. Utöver att höja de unga romernas medvetenhet om sina rättigheter behöver kunskapen om romer öka hos majoritetsbefolkningen.

Med hänsyn till uppdragets komplexitet och de medel som myndigheten fått i arbetet med genomförandet behöver uppdraget avgränsas för att lägga en hållbar grund för ett långsiktigt förändringsarbete. MUCF har därför valt att samverka med en handfull kommuner i syfte att undersöka metoder och modeller som kan fungera som goda exempel för romsk inkludering och för att motverka antiziganism.

¹¹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (2021b) *Samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsamhället*, 2021-03-05

1. Bakgrund

MUCF har tidigare haft uppdrag kopplade till regeringens strategi för romsk inkludering (skr. 2011/12:56).¹² Under perioden 2016–2019 bestod uppdragen av flera delar, som att genomföra insatser för att förbättra förutsättningarna för romers engagemang i det civila samhället, för romska organisationers deltagande i samhällslivet och att fördela stöd enligt förordning (2016:840) om statsbidrag för hälsofrämjande insatser riktade till romer.

Under 2020 hade MUCF i uppdrag att genomföra insatser som bidrar till att förbättra förutsättningarna för unga romers engagemang i det civila samhället och för romska ungdomsorganisationers deltagande i samhällslivet. I uppdraget ingick att genomföra en utbildning i föreningsteknik samt erfarenhetsutbyte mellan romska och icke-romska organisationer. Uppdraget genomfördes efter samråd med romska representanter (regeringsbeslut 2019). Inom ramen för detta uppdrag genomfördes bland annat ett digitalt erfarenhetsutbyte mellan romska ungdomsförbundet och övriga nationella minoriteters ungdomsförbund (MUCF 2021).

Genom beslut om ändring av regleringsbrev för budgetåret 2022 fick myndigheten ett särskilt uppdrag att under 2022–2025 arbeta för att förebygga och motverka antiziganism. I arbetet ska ingå att stärka förutsättningarna för unga romer att själva genomföra insatser som kan bidra till ökad synlighet och kunskap om unga romer och unga romers utsatthet för antiziganism.

Under hösten 2022 bedrev MUCF en utforskande verksamhet för att knyta kontakter och se var och hur insatser kan genomföras. Inom uppdraget kommer myndigheten att vända sig till aktörer inom offentlig verksamhet och inom det civila samhället som på olika sätt möter unga romer i sina verksamheter. Myndigheten bedömer att detta arbete bör genomföras på kommunal nivå och har för avsikt att inom denna treårsperiod knyta ett antal kommuner till sig och sluta överenskommelser kring samverkan mot antiziganism. Det innebär i praktiken att ta fram och testa olika metoder för samverkan och för att arbeta med ett ungdomsperspektiv, där unga romer och unga romers civilsamhällesorganisationer ges ökad kunskap och möjlighet att delta i beslutsprocesser som berör dem, stärka unga romer och romska ungdomsorganisationer att få makt att forma sina liv och delta i samhällsutvecklingen.

Under hösten 2022 inledde MUCF en dialog med kommuner och tog genom samråd med romska ungdomsförbundet fram en verksamhetsplan för perioden.

¹² Skr. 2011/12:56 *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032*

2. Inventering och utförande

Samverkan med andra myndigheter

Under hösten 2022 påbörjade MUCF arbetet med att samla in kunskap inom området och knyta kontakter med andra myndigheter med uppdrag kopplade till unga romer. Myndigheten besökte Forum för levande historia för att samtala kring uppdragen och ta del av deras utställning och stadsvandring *I förintelsens spår*.

Parallellt påbörjades ett utbyte mellan MUCF och Barnombudsmannen (BO) som var i uppstarten av ett uppdrag kring barn och ungas erfarenheter av delaktighet och inflytande i genomförandet av minoritetspolitiken.

MUCF deltog även i ett första samråd tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholm, Sametinget och Skolverket. Syftet med mötet och fortsatt arbete är Sametingets och Länsstyrelsens uppdrag att stödja kommuner, regioner och myndigheter i hur de kan förebygga och arbeta mot diskriminering och utsatthet hos de nationella minoriteterna.

Under dessa möten utbyttes tips och erfarenheter bland annat kring redan framtagna metoder och hur kunskapshöjande insatser kan paketeras och spridas.

Behovsinventering

I syfte att undersöka hur kommuner och civilsamhället arbetar för att förebygga och motverka antiziganism och hur behovet av stöd i arbetet ser ut besökte MUCF i september 2022 två organisationer i Göteborg och kallade till samråd med Romska ungdomsförbundet.

Göteborg Stad valdes för att de tilldelats EU-priset European capitals of inclusion and diversity för sitt arbete med romsk inkludering, priset delades ut för första gången i april 2022. Kommunen driver Romano Center i Väst, vilket var den första organisationen MUCF besökte. Centret erbjuder service till romer och ger stöd i frågor som rör skola, arbete, bostad, utbildning, hälsa och föreningsliv. MUCF besökte även den romska kvinnoföreningen Trojasko Drom. Med sitt särskilda fokus på rättighetsfrågor och social utveckling för den romska minoriteten ville MUCF undersöka om föreningen har kontakter, metoder och perspektiv att bidra med i en bredare samverkan.

De båda organisationerna beskrev en oroande situation med ökad generalisering av romer som grupp i Göteborgs medier. De vittnade också om diskriminering och utsatthet bland romska barn och unga med konsekvenser som leder till dåligt självförtroende, låg studiemotivation och psykisk ohälsa. De menar att det finns stora behov av att stärka de unga romerna och ge dem rätt verktyg att hantera utsattheten och att känna till sina rättigheter. Var för sig beskrev Romano Center i Väst och Trojasko Drom behov av kunskapshöjande insatser riktade till majoritetssamhället och i synnerhet inom skolan och bland yrkesgrupper som på olika sätt möter unga romer. Dessutom beskrev organisationerna ett behov av att

flera aktörer behöver gå samman för att samla resurser och göra insatser som ger en verklig förändring över tid där man skapar trygghet för barn och unga.

Romano Center i Väst har bra lokaler och romsk personal med kunskaper på området. De har även en god samverkan med grundskoleförvaltningens brobygggarverksamhet. Det centret däremot har svårare med är att nå de romska ungdomarna som inte självmant söker sig till deras verksamheter.

Föreningen Trojasko Drom har nära kontakt med flera unga romer genom att fungera som en trygg, stödjande mötesplats i en annan del av staden. Ungdomarna kan genom kravlösa möten i ögonhöjd få stöd i att konfrontera motgångar eller samtal kring familj, skolan, kompisar och den egna identiteten. Föreningen erbjuder även läxhjälp och gemenskapande aktiviteter. Utmaningen för Trojasko Drom handlar snarare om att få tiden och resurserna att räcka till och det mesta av arbetet bedrivs helt ideellt.

Romano Center Väst och föreningen Trojasko Drom samarbetar till viss del redan med varandra i arbetet med romsk inkludering. Då MUCF såg goda möjligheter för utveckling erbjöds organisationerna processtöd i uppstarten av ett nätverk i arbetet mot antiziganism där även fler organisationer i Göteborg skulle inkluderas, något de båda organisationerna var villiga att prova.

För att i ett tidigt skede få inspel från unga romer kallade MUCF tillsammans med BO till ett digitalt samråd med representanter från Romska ungdomsförbundet. Under samtalet delgav Romska ungdomsförbundet romska barn och ungas erfarenheter av mobbing, något som de upplevde ökat de senaste åren. Förbundet skulle vilja se projekt med fler romska förbilder på plats i skolor och på platser där unga rör sig. De vill också se att kunskaper om romernas historia lärs ut på skolor då de upplever att det finns stora kunskapsluckor som skapar fördomar. Romska ungdomsförbundet önskar också att få stöd i sin samverkan med ungdomsorganisationer för övriga nationella minoriteter och med andra ungdomsorganisationer över lag.

I arbetet med att stärka unga romers förutsättningar att själva genomföra insatser svarade Romska ungdomsförbundet att de främst behövde stöd med:

- samlingslokaler
- workshops i att hålla i föreläsningar
- workshops i att skapa evenemang
- informationsspridning, vilket i sig hjälper till att vidga normer då romers aktiviteter sprids av icke-romer.

3. Processtöd för samverkan

Den 24 oktober bjöd Romano Center in MUCF att processleda en workshop i Göteborg där 13 föreningar som arbetar eller vill börja arbeta för att förebygga och motverka unga romers utsatthet för antiziganism deltog. Totalt kom ca 30 personer. Utöver Romano Centers personal och stadens samordnare för brobyggjarverksamheten deltog representanter från bland annat romska föreningar, studieförbund och pingstkyrkan. Workshopen pågick i fyra timmar och hölls i Romano Center Väst lokaler.

MUCF utformade workshopen utifrån delar av MUCF:s Samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsamhället som ger vägledning för att synliggöra förutsättningar, identifiera och involvera, planera och justera. Deltagarna fick ingångar till hur de på egen hand kan utforska modellen närmare. MUCF lyfte vikten av att vid uppdragets utformning beakta olika horisontella perspektiv för att säkra att alla grupper inom gruppen inkluderas, en fråga som genomtyrde samtalet på olika sätt under hela workshopen.

Syftet med mötet var att förutsättningslöst samla aktörer som på olika sätt arbetar för romsk inkludering eller för att motverka olika former av rasism. Romano Center ville undersöka om det finns intresse för att samverka och för att inspirera till vägar framåt. Kommunen är huvudman och bjöd in föreningarna. MUCF ledde processen och stöttar kommunens fortsatta arbete lokalt.

Organisationernas samlade styrkor

Första passet handlade om att få syn på varandras styrkor in i samverkan. Här listade organisationerna vad de kunde bidra med i form av kunskaper, erfarenheter och resurser:

- god erfarenhet av samverkan, brett nätverk
- arbetar utifrån ett rättighets- och jämlikhetsperspektiv
- trygg mötesplats
- bra lokaler
- bra på att bygga broar
- känner många romska barn som har deras förtroende
- är en stor förvaltning och når ut till många
- romsk personal med bra kunskaper och kontakter
- kan bidra med det ekonomiska perspektivet
- brinnande intresse
- stort nätverk i hela Europa och Skandinavien
- bra på att skapa projekt, skriva ansökningar, skapa studiecirklar
- bidra med kulturkompetens.

Analys av målgrupp

Nästa pass handlade om hur målgruppen de unga romerna ser ut. Finns det grupper inom gruppen, som har särskilda behov? Organisationerna delades in i tvågrupper för att få olika perspektiv in i samtalen.

Vid sammanfattningen av samtalen kring målgrupperna framkom bland annat att:

- romska unga är utsatta för samma diskriminering som alla romer men de vet inte alltid när de blir diskriminerade, de behöver känna till och förstå sina rättigheter
- det finns unga som redan har verktyg, men också de som är mer utsatta
- det finns de som står utanför arbete och studier men det finns också de som kan agera förebilder
- det är viktigt att arbeta så de som har en annan könsidentitet eller på annat sätt faller utanför normen känner sig inkluderade
- barn och unga romer i olika åldrar har olika behov
- det finns också unga med olika religioner

Mot slutet av samtalet var deltagarna överens om andra unga, som inte är romer, också ska vara målgrupp i arbetet men att detta kan vara steg två. I steg ett behöver prioritet ligga på att stärka de unga romerna i deras identitet.

Förslag på insatser genom samverkan

Det tredje passet gick ut på att diskutera fram förslag på insatser att samverka kring. Här lyftes fleråriga projekt som handlar om att bygga upp unga romers självförtroende och självbild samt skapa trygghet i skolor och på platser där unga romer rör sig under sin fritid. Insatser som i förlängningen leder till studiemotivation och bra boendesituation. Det kom även en rad förslag på punktinsatser där unga romer erbjuds möjlighet att uttrycka sig konstnärligt genom film, musik och teater eller att stärka gemenskapen genom fester eller andra typer av gemenskapande aktiviteter.

Förslagen vägdes sedan mot hur väl de bedömdes uppfylla målen för uppdraget. Ett 30-tal förslag identifierades och trättades ner och mynnade ut i två konkreta aktiviteter som de flesta bedömde både viktiga och genomförbara i närtid.

Den ena insatsen handlar om ett längre kunskapshöjande projekt i form av en trestegsraket. Till att börja med ska unga romer erbjudas en studiecirkel i mänskliga rättigheter. Studiecirkeln ska följas upp med lokala träffar där unga ges möjlighet att möta och samtala med politiker och även göra ett studiebesök i riksdagen. Slutligen ska ungdomarna erbjudas en studieresa till Bryssel och där träffa Europaparlamentariker. De unga som deltar i hela processen ska sedan kunna bli ambassadörer som sprider sin kunskap vidare till andra unga romer.

Det andra förslaget var en punktinsats, som låg nära i tid för att snabbt komma i gång med att involvera unga. Den handlade om att arrangera en resa till Malmö med en grupp unga romer för att delta vid årets konferens, RIKC (romsk informations- och kunskapscenter). Utöver konferensen planerades resan innefatta någon form av aktivitet där ungdomarna får lära känna varandra. Den här insatsen genomfördes sedan i december där representanter från samverkansgruppen reste till Malmö.

Att involvera ungdomarna

Mot slutet av workshoppen handlade samtalet om hur kommunen och föreningarna på bästa sätt skulle involvera de unga romerna i planering och genomförande. Här lyftes aspekter som:

- lämplig åldersgrupp att börja med
- lämpligt antal personer för studiecirkel eller resa
- jämn könsfördelning
- utlysa brett eller handplocka unga för bra blandning?
- nomineringsprocess kan också fungera, men då behövs kriterier
- presentera den stora visionen och sedan låta de unga vara med och designa
- utgå från att de unga är experterna
- möjliggöra att ledare från olika verksamheter kan följa med för ökad trygghet
- hur får man med föräldrarna?

4. Överenskommelse om samverkan

MUCF har för avsikt att teckna överenskommelser med en handfull kommuner som vill stärka sitt lokala nätverk och gå samman i arbetet mot antiziganism. Målet är också att stödja kommuner att utveckla metoder som inkluderar unga romer i arbetet. Myndigheten ser att kommuner har olika förutsättningar och kämpar med olika utmaningar. Kommunerna kan för att bedriva ett hållbart arbete på området ha behov som skiljer sig åt, det kan saknas mötesplatser för arrangemang, personal med rätt kunskap, kontaktnät bland den romska målgruppen eller så kanske man kämpar med att få föräldrarnas tillit i arbetet med barn och unga. MUCF kan stötta kommunerna genom processledning och genom utbildning i samverkansmodellen eller det rättighetsbaserade ungdomsperspektivet.

Göteborg stad har ett aktivt pågående arbete kring romsk inkludering. Staden driver Romano Center som erbjuder service till de som tillhör den nationella minoriteten romer. Myndigheten uppfattar att Göteborg stad gör ett bra jobb och kommunen har visat intresse att samverka med MUCF inom ramen för deras ordinarie utvecklingsarbete kring romer och antiziganism, för att ta ytterligare ett steg framåt.

Kommunen har även identifierat utmaningar som de önskar att få stöd i. Dialog fördes under slutetskedet av december 2022 med Göteborg stad för att säkerställa kommunens förutsättningar att ingå överenskommelse och pröva arbetssätt och metoder som sedan kan spridas nationellt.

5. Slutsatser och bedömning

Många unga romer upplever en otrygghet i skolan och bland allmänheten kopplad till sin romska identitet, vilket innebär en begränsning av barns rätt till bland annat trygghet, utveckling och sin identitet som nationell minoritet, enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (Unicef Sverige 2019)¹³.

Arbetet med att ta fram insatser som ska bidra till att förebygga och motverka antiziganism är i sin uppstartsfas. MUCF bedömer att detta arbete bör genomföras nära målgruppen på kommunal nivå och att samverkan med civilsamhället är en central faktor i arbetet med att stärka unga kring inflytande och delaktighet.

Myndigheten vill knyta kommuner till arbetet som inom ramen för sitt ordinarie uppdrag arbetar med frågor om romer. I syfte att undersöka förutsättningar för samverkan mellan offentliga företrädare och civila samhällets organisationer startade MUCF med att inventera behov och potential för samverkan i Göteborg Stad. MUCF inventerade även behov och förutsättningar hos ett flertal föreningar och studieförbund i Göteborg samt hos Romska ungdomsförbundet.

Behovsanalysen visar att:

- det behövs stöd för att säkerställa hållbar samverkan mellan offentliga aktörer/kommuner och civilsamhället
- det behövs kunskapshöjande insatser riktade till olika målgrupper kring unga romers utsatthet för antiziganism, och att särskilt beakta behov för ”grupper i inom gruppen”
- det behövs insatser som stärker unga romers identitet genom förebilder och gemenskapande aktiviteter
- unga romer behöver olika former av resurstöd för att själva genomföra insatser som bidrar till ökad synlighet och kunskap på området
- förbättra ungas möjligheter till inflytande är avgörande för att synliggöra gruppens behov i samhället
- romers kompetens behöver tas till vara och representationen av romer i offentlig verksamhet stärkas
- unga romer vill samverka mer med unga från andra nationella minoriteter.

MUCF bedömer att inventeringen, som följdes upp av processtöd för samverkan mellan kommunen och civilsamhällets organisationer, gav positiva resultat och att det finns goda möjligheter för samverkan och för kommuner att inkludera unga romer i arbetet mot antiziganism.

Myndigheten bedömer att förankringsarbetet behöver tid då organisationerna behöver bygga upp förtroende och ha förståelse för varandras förutsättningar, roller och prioriteringar. Tillit till varandra är avgörande för samarbete och en förståelse för varandras behov och funktion. Förutsättningar för kommuner kan skilja sig mycket åt. Det är viktigt att arbetet med att förebygga och motverka antiziganism bedrivs långsiktigt så att rätt förutsättningar hinner byggas upp. Här kan myndigheten stärka

¹³ Unicef Sverige 2019; artikel 6, 8 och 28

kommunerna i mötet med det civila samhället och underlätta för att samverkan genomförs på juste villkor och att arbetet utgår från ett rättighetsbaserat ungdomsperspektiv.

Myndigheten bedömer att fortsatt samverkan mellan unga från samtliga fem nationella minoriteter är värdefullt för att förebygga och motverka olika former av rasism som samexisterar. Olika former av rasism behöver synliggöras och beaktas, för att tydliggöra vilka åtgärder som krävs och för att säkerställa att alla former av rasism motverkas. Åtgärderna behöver sedan följas upp för att säkra ett gott resultat. Undersökningar visar att många kränkningar har normaliserats och att kunskapen och medvetenheten om de olika diskrimineringsgrunderna behöver öka. Det framkommer även under samråd med Romska ungdomsförbundet att de uppskattar stöd från och dialog med unga representanter för andra nationella minoriteter.

Det finns ingen samlad heltäckande studie eller rapport kring alla unga nationella minoriteters och urfolks livsvillkor, och MUCF ser därför ett behov av att en sådan genomförs. Genom att följa upp hur unga från de nationella minoriteterna mår, kan tillgodogöra sig sina rättigheter, har tillgång till och kan utöva språk och kultur och andra viktiga indikatorer är det enklare att skapa en helhetsbild av utvecklingen och visa hur villkoren utvecklas över tid.

Enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska förvaltningsmyndigheter ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor och då särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar (SFS 2018:1367).

MUCF delar Länsstyrelsen Stockholms och Sametingets bedömning att förstärkningen i minoritetslagstiftningen gällande skyldigheten att samråda med barn och unga från de nationella minoriteterna ännu inte hade fått något större genomslag (Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget 2020). Många förvaltningsmyndigheter saknar strukturer för arbetet och har svårigheter med att nå de unga på lokal nivå. MUCF upplever utifrån de samtal som förts på kommunnivå att kunskapen om vilket ansvar kommunen har är god men metoder för att nå framgång är utmanande. Många kommuner har sparsamma personella resurser för att genomföra uppdraget och det saknas ofta samverkansformer för att processa och utbyta erfarenheter inom frågorna.

MUCF föreslår:

- att myndigheten får ett långsiktigt och flerårigt uppdrag att arbeta med att förbättra förutsättningarna för engagemang och inflytande för de nationella minoriteternas ungdomsorganisationer. Uppdraget bör inkludera att genomföra insatser för barn och unga nationella minoriteter samt att fortsätta utveckla och sprida vägledande material för hur förvaltningsmyndigheter kan främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem i enlighet med lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

- att förordning (2011:65) om statsbidrag till barn och ungdomsorganisationer ses över så att MUCF vid fördelningen av bidrag kan beakta att de nationella minoriteterna bedriver resurskrävande verksamhet. På så sätt kan de nationella minoriteternas ungdomsförbund kompenseras för den tid och de resurser de lägger ner på samråd och få bättre förutsättningar att bedriva sin verksamhet.

Referenser

1. Regeringsbeslut (2022). *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsambällesfrågor*, 2022-05-05, Ku2022/00922
2. Regeringsbeslut (2022). *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsambällesfrågor*, 2022-05-05, Ku2022/00922
3. Forum för levande historia (2023), klassrumsmaterial *Antiziganism i historien och idag*
4. Kommissionen mot antiziganism (2015) *Antiziganismen i Sverige - om övergrepp och kränkningar i Sverige under 1900-talet och idag*, Skolbok.
5. Länsstyrelsen Stockholm 2014:22, *Nulägesbeskrivning av hinder och möjligheter för romers rätt – utbildning, arbete, bostad, hälsa, social omsorg och trygghet*
6. Länsstyrelsen Stockholm (2021) *Stolt men ofta otrugg En undersökning om unga romers upplevelser av trygghet och tillgång till sina rättigheter*
7. Stiftelsen Friends (2021) *Friendsrapporten*
8. MUCF <https://www.mucf.se/mucf.se/verktyg/vagledning-att-ge-barn-och-unga-fran-nationella-minoriteter-inflytande>
9. MUCF 2014; Ungdomsstyrelsen 2010; 2011; 2012; MUCF 2016a; 2016b.
10. Myndigheten för ungdoms- och civilsambällesfrågor (2021b) *Samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsambället*, 2021-03-05
11. MUCF <https://www.mucf.se/ungdomsperspektiv>
12. Skr. 2011/12:56 *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032*
13. Unicef Sverige 2019 (artikel 6, 8 och 28) *FN:s konvention om barnets rättigheter*

HÄR VÄXER KUNSKAP FRAM

På Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är ungas villkor och civilsamhällets förutsättningar i fokus. Här växer kunskap fram som beslutsfattare använder när de prioriterar insatser för unga och för civilsamhället. Vi sprider kunskapen i mötet med människor, på såväl nationell som europeisk nivå. Vi fördelar också statsbidrag som ger små och stora organisationer möjlighet att genomföra sin verksamhet. Det ger också unga möjlighet att arbeta som volontär, studera eller praktisera i ett annat europeiskt land.

